

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Hizmet Mesleğine İlişkin Görüşleri¹ **Views of the Senior High School Students on the Department of Social Work**

Melahat DEMİRBİLEK², Tanış ŞENOL³, Melike TUTAK⁴, Enes HOŞÇA⁵, Adem YILDIRIM⁶, Özlem ŞAHİN⁷

Öz

Amaç: Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal hizmet mesleğiyle ilgili görüşlerinin belirlenmesidir. **Yöntem:** Çalışma Ankara'da bulunan altı lisede 450 (301 kız, 149 erkek) son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans dağılımı (f) ve ki- kare (χ^2) analizleri kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin yarıdan fazlasının (%62,4) sosyal hizmet mesleği ile ilgili bilgisi yoktur. Büyük bölümünün (%94,7) okullarında meslek tanıtılmamıştır. Yarıdan fazlası (%59,6) mesleğin toplumdaki imajını düşük bulmaktadır. Büyük bölümü (%69,8) üniversiteye giriş sınavında sosyal hizmeti tercih etmeyi düşünmemektedir. Tercih etmeme nedenleri arasında ilk sırada mesleğin toplumda değerinin anlaşılamamış olması yer almaktadır. **Sonuç:** Mesleğin tanıtıldığı okullardaki öğrenciler, mesleğin toplumdaki imajının yüksek olduğunu düşünenler üniversiteye giriş sınavında bölümü tercih etme eğilimindedirler. **Öneri:** Liselerde mesleği tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi, mesleğin toplumdaki imajını yükseltici çalışmalar yapılması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: görüş, lise öğrencileri, meslek seçimi, sosyal hizmet, sosyal hizmet öğrencileri.

Abstract

Purpose: The aim of this study is to find out the views of the senior high school students on the profession of social work. **Method:** The study was conducted on six different high schools in Ankara with 301 female and 149 male students, in total 450 volunteers. The data were analyzed by utilizing frequency distribution and chi-square (χ^2) techniques. **Findings:** More than the half of the students (62,4%) have no information on the profession of social work. In their schools, this profession has not been introduced to the vast majority of the students (94,7%). More than half thinks (59,6%) the image of the profession is quite low. An overwhelming number of students (69,8%) do not consider to choose social work at the university admission exam. Among the reasons, of that is the fact that the social value of the profession is not understood by the society. **Result:** Students who are introduced in their schools with the profession and those who think the image of the profession is rather high in the society are tending to choose social work at the university admissions exam. **Suggestion:** It seems to be important to organize career days in high schools and perform works in order to increase the value of this profession in the eyes of the society.

Keywords: choice of profession, high school students, social work, social work students.

2. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-1281-2367>

3. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0001-6963-4528>

4. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-4965-350X>

5. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-4418-1002>

6. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-2163-4478>

7. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-2966-1289>

Extended Summary

As choice of profession may be one of the most important decisions of an individual while university education is an important mean of choosing the profession. The senior high school students who get their admission to the universities through a centralized test in Turkey are actually making their choice on their future profession and invest on their future. The importance of choosing the right career is highly related with the happiness of that individual.

The professional satisfaction is reflected on the lives of people in general. One of the important conditions of an individual to be happy is having the right job (Kuzgun, 1994). From the perspective of development phases; the middles of the puberty which the person is in struggle between creating an identity and identity complexity is the time when the high school senior students experience. Thus they are affected while choosing their career from the characteristics of the age, briefings at the school environment, the social image of the profession and working conditions. Therefore it is found to be important to clarify the factors that affect the thoughts of the senior high school students on the profession of social work.

Objective: The purpose of this work is to determine the views of the senior high school students on the department/profession of social work.

Method: The research was conducted on the 301 female and 149 male senior students studying in six different Ankara high schools (Çağrıbey Anatolian High School, Musa Erdem Anatolian High School, Ankara Türk Telekom Mehmet Kaplan Social Sciences High School, Tevfik İleri Anatolian Islamic Imam-Preacher High School, Abdullah Mürşide Özünerek Anatolian High School and Etlik Anatolian Islamic Imam-Preacher High School).

For gathering the information, a bipartite questionnaire form was used which was developed by the researchers. The first part is formed by 12 socio-demographic questions, while the second part was composed with 15 questions aiming to find the views of the senior high school students on social work. To analyze the data, frequency distribution (f) and chi-square (χ^2) techniques was utilized. The confidence interval was assumed as $p < 0.05$.

Findings and Discussion: The female students were consists of 66.9% whereas male students formed 33.1% of the subjects. The majority (73.3%) of the students are studying in Math-Turkish classes. More than half of the students (62.4%) have no information regarding the department/profession of social work. Those who have some information (62.4%) on social work profession have had developed negative opinions. The majority of the students had no experience of a career day at their schools (74.2%). Additionally, the students who had career days in their schools were not introduced to social work (94.7%). Most of the students do not have a social worker acquaintance in their circle (83.1%). Students who have information on social work have reached to it mostly from their school. Although more than half of the students (59.6%) consider social work as a potential profession of the future, the same amount of students thinks the social image of the profession is low. They describe social work as a profession which mostly is aiding people who are in need (32.0%) and improving the living standards of people (30.9%). The majority (69.8%) does not consider applying to study in the department of social work during their university admission. The reason for choosing to study is humanity and helping the people (23.6%). As for the reasons not selecting this department to study one can disclose it is a socially undermined profession (21.6%), it has a low image in the society (16.0%), it is a stressful job that affects one's family live (11.1%) and it has a huge load of work with tremendous responsibility (9.6%). This result shows similarities with the works of Zeng, Cheung, Leung and He (2015) on career choices of social work graduates. According to this study, a beginner social worker in China is reluctant to continue with the job for the following reasons: low pay, uncertain future, the belief that social work can actually be conducted by other professionals, difficulties in consorting with the morals and values of the profession, lack of skills in applying social work, hard and stressful working conditions and lack of support from family members and colleagues.

According to the chi-square (χ^2) analyses; female students compared to male students ($\chi^2 = 32,240$, $p = 0,000$), students who have social worker acquaint compared to the students who have not ($\chi^2 = 6,123$, $p = 0,013$), students who have knowledge on the profession of social work compared to those who do not have ($\chi^2 = 27,931$, $p = 0,000$) are significantly more likely to select social work during their university admission test. Similarly students who think the social image of the profession is high compared to who do not think ($\chi^2 = 42,030$, $p = 0,000$), the students who think social work is a future profession compared to the students who do not think so are more likely to select the department of social work to study ($\chi^2 = 42,030$, $p = 0,000$).

Stating a contrario; male students; students who do not have knowledge on the profession, students who do not have a social worker acquaint; students whose thoughts have been grew negatively about the job; students who think the social image of the profession is low, students who do not see social work as a profession of the future are unlikely to choose this department to study in the university.

Results: According to the results of this study, the views of the senior high school students who will take the university admissions are affected by a) school environment factors like not having knowledge about the profession, the state of no career days organized at schools and no guidance from instructors for choosing this department; and b) working conditions like low social image of the profession, being socially undermined, work load, lots of stress and responsibility, hard working conditions and affecting family life.

Recommendations: a) revision on the syllabus regarding organizing career days at schools to introduce the profession; b) education programs in high schools for school management, instructors and school counseling workers aiming to introduce and promote social work career with the cooperation of departments of social work of the universities, Republic of Turkey Ministry of National Education and Republic of Turkey Ministry of Family Work and Social Services; c) through written and visual media tools promoting works that will introduce the department/profession of social work and d) regulations to promote the social image and value of the job.

1. Giriş

İnsanın gelişim evreleri içinde ergenlik/gençlik dönemi özel bir öneme sahiptir. Yaşamın geri kalanı bu dönemde verilen kararlarla şekillenmektedir. Başka bir ifade ile ulaşılmak istenen hedefler için bu dönemde yatırım yapılmaktadır. Bu yatırımların en önemlilerinden biri meslek seçimidir. Meslek edinme araçlarından biri de üniversite eğitimidir. Türkiye’de lise mezuniyetinden sonra merkezi bir sınavla üniversiteye girilmektedir. Dolayısıyla lise son sınıfta okuyan öğrenciler girecekleri üniversite sınavıyla birlikte aslında meslek seçimine de hazırlanmaktadır denilebilir.

Lise son sınıftaki öğrenciler ergenlik döneminin ortalarında yer almaktadırlar. Bu yaşlar gençler için bir iş veya mesleğe girmek veya üst eğitime geçmek için ciddi kararların verildiği yaşlardır (Kulaksızoğlu, 2015, s. 130). Ancak kimlik ve kişilik oluşumunun şekillendiği, kimlik karmaşasının yoğun yaşandığı bir dönemde bulunmaları (Yıldız, 2001, s.54) ve ilgilerinin, yeteneklerinin, becerilerinin gelişimlerinin halen devam ediyor olması nedeniyle kendilerini tanımada yaşadıkları sıkıntılar (Başkal, 2009, s.20) lisedeki öğrencilerin seçecekleri mesleğe karar vermelerinde belli güçlükler yol açmaktadır. Araştırmalarda pek çok lise öğrencisinin kariyer kararını verirken zorlandıkları (Bacanlı, 2012, s.86), çoğunun mesleki karar verme sorumluluğunu arkadaşlarına, yakınlarına bıraktıkları veya mesleki kararsızlık yaşadıkları ortaya konulmuştur (Hamamcı, Bacanlı ve Doğan, 2013, s.285).

Ayrıca mesleklerin bilim, teknoloji ve sosyal hayattaki hızlı değişime bağlı olarak giderek daha fazla çeşitlilik göstermesiyle birlikte gençlerin kafası daha da karışmaktadır. Öğrencilerinin mesleki karar vermek için yeterli bilgiye sahip olmamaları bu güçlükleri daha da artırmaktadır (Malakcıoğlu, 2009, s. 19). Meslek seçiminde yaşanan güçlüklerden biri de günümüzde uzmanlaşmaya dayalı mesleklerin sayısının her geçen gün artmasıdır. Bu nedenle meslek seçimini etkileyen faktörler üzerinde durulması giderek daha önemli hale gelmektedir (Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş, ve Yılmaz, 2012, s.135; Bacanlı, 2012, s.87). Çünkü mesleki faaliyetlerin bireyin özüne, yetenek ve ilgilerine uygun olması halinde mutluluk ve doyum yaşanabilir. Mesleki doyum da yaşamdaki genel doyuma yansır. Hayatta mutlu olmanın önemli bir koşulu da kişinin kendine uygun bir iş yapmasıdır (Kuzgun, 1994, s.51).

Lise öğrencilerinin kendilerine uygun, isabetli bir meslek seçimi yapabilmelerine yardımcı olabilmek için onların kariyer seçimlerinde etkili olan faktörlerin bilinmesi (Kıyak, 2006, s. 80; Ulaş, Demirtaş-Zorbaz, Dinçel, Çifiliz-Kınay ve Coştur, 2017, s.443) ve bu faktörler doğrultusunda yönlendirilmeleri gerekli olmaktadır.

Lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavıyla seçecekleri bölüm büyük ölçüde mezuniyet sonrası edinecekleri mesleği de belirleyecektir. Sosyal hizmet hem bir bilim dalı hem de uygulamaya dayalı bir meslektir. Dolayısıyla sosyal hizmeti bir meslek olarak seçecek öğrencilerin öncelikle üniversite sınavında bu bölümü tercih etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada lise son sınıfta bulunan ve üniversiteye giriş sınavına girecek öğrencilerin sosyal hizmet mesleğiyle ilgili görüşlerinin ve öğrencilerin sosyal hizmet mesleğini tercih etmelerini etkilemesi muhtemel faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Literatürde iş, meslek ve kariyer kavramları birbiri yerine kullanılsa da aralarında fark olduğu belirtilmektedir. İş; mesleki deneyim ve eğitim istemeyen, kolaylıkla öğrenilebilen, süreklilik göstermeyen eylemler olarak tanımlanırken (Vurucu, 2010, s.10) meslek; insanların yaşamlarını devam ettirmeleri için gerçekleştirdikleri ve kuralları toplum tarafından belirlenmiş, belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı faaliyetler bütünü (Sarıkaya ve Khorshid, 2009, s.394) olarak tanımlanmaktadır. Kariyer kavramı, meslek kavramını da içine alan daha geniş anlama sahip olup (Çınar, 2011, s.2) bir kişinin hayatı boyunca gerçekleştirdiği çeşitli işler ve bu işlere katılımı konusundaki tavrı olarak tanımlanabilir (Yıldız, 2011, s.51). Bir mesleğin meslek olabilmesi için sistematik kuram, otorite, toplumun onayı, etik kurallar ve kültür bileşenlerinin tamamlanması gereklidir. Bu doğrultuda bir meslek olarak sosyal hizmetin toplumda işlevsel olabilmesi ve uygulanabilmesi için farklı kaynaklar tarafından verilen onay, izin ya da yetkiye ihtiyaç vardır (Duyan, 2012, s.3-4). Meslek, sosyal yaşamın en önemli etkenlerinden biridir (Malakcıoğlu, 2009, s. 8). Mesleklerin statüleri, toplumdaki imajları, verilen değer toplumlara ve kültürlere göre farklılık gösterebilmektedir (Seçer ve Çınar, 2011, s.53). Schein tarafından yürütülen bir çalışmada geçmiş eğitim yaşantıları, iş tecrübeleri, benlik, tutum ve değerler gibi faktörlerin bireyin iş seçimini yönlendirdiği tespit edilmiştir. (Akt. Olcay ve Düzgün, 2016, s.1128).

Bireylerin meslek seçimi konusunda sağlıklı karar verebilmeleri için kendileri ve tercih edecekleri meslekler hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları ve kişisel özellikleri ile mesleğin özellikleri arasında uyumlu bir bağlantı kurmaları önemlidir (Akıntuğ ve Birol, 2011, s.1). Edindiği meslekle ilgili bir iş arayan kişinin beklentilerine “iş değerleri” denir. Bunlar arasında kazanç, bağımsız çalışabilme, değişiklik, düzenli yaşam, sorumluluk, sosyal saygınlık, rekabet vardır. Meslek seçiminde bu iş değerlerinin dikkate alınması önemlidir (Kuzgun, 1994, s.53).

Mesleki karar verme sürecinin üç aşaması vardır. Bunlar a) kişinin kendisiyle ilgili bireysel özellikleri tanıması, b) mesleklerle ilgili bilgilenmesi ve c) bireysel özelliklerle mesleki özellikler arasında bağlantı kurulmasıdır. Mesleki rehberlik çalışmaları da bu üç aşamada gerçekleşmektedir (Vurucu, 2010, p.43). Meslek seçimi bireyin meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimlerini dikkate alarak, birine yönelmeye karar vermesidir (Köroğlu, 2014, p.139).

Literatürde meslek seçimini etkileyen faktörlerin temelde dört grupta toplandığı görülmektedir. Bunlar: 1) *Bireysel Özellikler* (yaş, cinsiyet, benlik algısı, ilgi, yetenek, kişilik özellikleri, fiziksel özellikler, cinsiyet vb.), 2) *Sosyal Özellikler/Sosyo-Ekonomik Düzey* (ekonomik düzey, anne-babanın eğitim düzeyi ve mesleği, aile yapısı, yaşanılan yer, ailenin özellikleri, arkadaş grupları, toplumun mesleklere verdiği statü vb.), 3) *Ekonomik, Politik, Yasal Sistemlere İlişkin Özellikler* (iş bulma olanakları, eğitim ve sınav sistemleri, ekonomik yapı vb.), 4) *Şans* (doğal olaylar, beklenmedik durumlar vb.) faktörleridir (Çınar, 2011, p.4; Hamamcı, Bacanlı ve Doğan, 2013, s.285; Vurucu, 2010, p.25-26).

2. Yöntem

Araştırma, nicel olarak tarama modelinde Ankara'da farklı puan türlerinde eğitim veren ve farklı merkez ilçede bulunan altı lisede yapılmıştır. Türkiye'deki sosyal hizmet bölümleri Türkçe Matematik (TM) puanıyla öğrenci aldığından fen liseleri ile meslek liseleri kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışma evreninde 88,267 Anadolu Lisesi; 23,340 İmam Hatip Lisesi ve 2,215 Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri olmak üzere toplam 113,822 öğrenci yer almaktadır. Çalışma evrenindeki lise türleri homojen olmadığı için tabakalı rastlantısal örneklem yöntemi kullanılmıştır. Buna göre %5 güven aralığı ile 383 öğrenciye ulaşılması gerektiği sonucu elde edilmiştir (Aziz, 2014, s.52-53; Büyüköztürk vd., 2016, s.96; Sencer ve İrmak, 1984, s.661). Ancak güven katsayısını artırmak üzere bu sayının üstünde öğrenciye ulaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğünden 07.09.2016 tarihli ve 14588481-605-99-E.9630815 sayılı izin alındıktan sonra Çağrıbey Anadolu Lisesi, Musa Erdem Anadolu Lisesi, Ankara Türk Telekom Mehmet Kaplan Sosyal Bilimler Lisesi, Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi, Abdullah Mürşide Özünenek Anadolu Lisesi ve Etlik Anadolu İmam Hatip Lisesinde son sınıf sınıfta okuyan 301 kadın, 149 erkek olmak üzere toplam 450 öğrenciyle 2016-2017 öğrenim yılı güz döneminde araştırma gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya gidildiğinde sınıfta bulunan ve gönüllü olan öğrenciler çalışmaya dâhil edilmiş, soru formunda ve sözel olarak bilgilerin çalışma dışında kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan soru formu kullanılmıştır. Birinci bölümde 12 sorudan oluşan sosyo demografik sorular yer bulunurken, ikinci bölümde lise son sınıf öğrencilerinin sosyal hizmet hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik 15 soru yer almaktadır. Literatür taraması yapıldığında sıklıkla lise öğrencilerinin hemşirelik, turizm, öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleriyle ilgili çalışmalara rastlanmış olmakla birlikte sosyal hizmet mesleğiyle ilgili görüşlerine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle soruların oluşturulması amacıyla 15 kişilik bir gruba açık uçlu "sosyal hizmet mesleğiyle ilgili görüşleriniz nedir" sorusu yöneltilmiş, bu ön uygulamadan elde edilen veriler gruplandırılarak kapalı uçlu sorular haline dönüştürülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde frekans dağılımı (f) ve ki-kare (χ^2) teknikleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilerin %66,9'u kadın, %33,1'i erkektir. Büyük bölümü (%93,8) 17-18 yaşlarındadırlar. Katılımcıların lise branşlarına bakıldığında %73,3'ü eşit, %25,6'sı sayısal, %1,1'i de sözel ağırlıklı bölümde bulunmaktadır. Büyük bir bölümü (%72,2) büyükşehirde doğmuş ve büyük şehirde (%80,7) yaşamaktadırlar. Ki kare analizine göre büyükşehirlerde doğan öğrenciler anlamlı olarak il ve ilçelerde doğanlara oranla daha fazla sosyal hizmetle ilgili olumlu düşünceye sahiptirler ($\chi^2= 8,849$, $p=0,031$). Bunda büyükşehirlerde sosyal hizmet kurumlarının ve sosyal hizmet uzmanı sayısının diğer yerleşim yerlerine göre daha fazla olması nedeniyle öğrencilerin meslek elemanı tanıma ve hizmetlerden yararlanma ya da hizmetlerden yararlananları tanıma olasılıklarının daha yüksek olmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Annelerinin eğitimlerine bakıldığında en fazla lise mezunu (%35,1) oldukları görülmektedir. Onu ilkököl mezunları (%24,4) ve ortaokul mezunları (%17,6) izlemektedir. Babaların eğitiminde ilk sırayı %37,1 ile üniversite mezunları alırken, bunu lise mezunları (%27,3) ve ortaokul mezunları (%14,0) izlemektedir. Demirebilek vd. (2016, s. 1049) tarafından yapılan sosyal hizmet son sınıf öğrencilerinin eğitimleriyle ilgili görüşleri ve mesleki beklentileri konulu çalışmada da benzer sonuç elde edilmiş olup öğrencilerin anneleri arasında en fazla lise mezunları, babalar arasında üniversite mezunları yer almaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin sosyal hizmet mesleğini tercih etme durumları ile annenin eğitim düzeyi ($\chi^2=9,627$; $p=0.211$) ve babanın eğitim düzeyi ($\chi^2=11,608$; $p=0.114$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çınar'ın (2011, s.55) lise öğrencileriyle yaptığı çalışma verileri bu sonuçla benzerlik göstermektedir. Buna göre öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi tercihlerindeki kararlılığı etkilememektedir. Ancak hemşirelikle ilgili diğer çalışmalarda anne ve babanın eğitim düzeyi hemşirelik mesleğini tercih etmede etkili olmaktadır (Koç ve Sağlam, 2008, s.3;

Eskimez, Öztunç ve Alparslan, 2008, s.62-63).

Öğrencilerin büyük bölümünün (%72,2) annesi ev hanımıdır. Babalarının %31,6'sı serbest meslek sahibi, %30,7'si memur, %1,09'u emekli, %10,2'si işçidir. Öğrencilerin %30,0'nun ailesinin geliri 2500-3500 TL, %28'4'nün geliri 1300-2500 TL aralığındadır. Ki-kare verilerine göre ailesinin gelir düzeyi ortalamada olan öğrenciler ($\chi^2= 10,958$, $p=0,027$) , gelir düzeyi alt ve üst grupta olanlara göre daha fazla bölümü tercih etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Hemşirelik mesleğini tercih etmeyle ilgili yapılan çalışmalarda ise ailelerin gelir düzeyi arttıkça mesleği tercih etme oranı azalmaktadır (Eskimez, Öztunç ve Alparslan, 2008, s.64; Koç ve Sağlam, 2008, s.5). Sonuçlardaki bu farklılık hemşirelik mesleğinin sosyal hizmet mesleğine göre alt sosyo ekonomik gelir düzeyindekiler tarafından daha fazla tanınması ve atama kolaylığı ile açıklanabilir.

Öğrencilerin yarısından azı (%37,6) sosyal hizmet mesleği ile ilgili bilgisi olduğunu ifade ederken, yarısından fazlası (%62,4) ise bilgisi olmadığını ifade etmiştir (Tablo 1). Bu sonuç Demirebilek vd. (2016, s. 1050) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile uyumlu olup, öğrencilerin yarısından fazlası sosyal hizmet bölümünü tercih etmeden önce bölümle ilgili bilgileri olmadığını belirtmişlerdir. Ki-kare analizine göre sosyal hizmet mesleği hakkında bilgi sahibi olmayan öğrencilerin, meslekle ilgili bilgi sahibi olanlara göre anlamlı bir şekilde ($\chi^2=25,719$; $p=0.000$) bölümü tercih etmeyi düşünmedikleri görülmektedir. Koç ve Sağlam'ın (2008, s.5) çalışmalarında da bu sonucu destekleyici veriler elde edilmiştir. Bahsedilen çalışmada hemşirelik mesleği hakkında bilgisi olanların ve alınan bilginin olumlu olduğu durumlarda mesleği seçme isteğinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların %38,2'si sosyal hizmetle ilgili edindiği bilgi sonucunda düşüncelerinin olumlu yönde geliştiğini, yarısından fazlası (%61,8) ise olumsuz yönde geliştiğini ifade etmiştir (Tablo 1). Demirebilek vd. (2016, s. 1050) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin yarısından fazlası sosyal hizmet eğitimi aldıktan sonra mesleğe ilişkin heyecan ve beklentilerinin düştüğünü ifade ederken, Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin yarısından fazlası heyecan ve beklentilerinin düşmediğini ifade etmiştir. Bu durum ailelerin sosyo ekonomik gücü açıklanabilir. Ankara Üniversitesi ücretsiz devlet üniversitesi, Başkent Üniversitesi ücretli vakıf üniversitesidir ve Ankara Üniversitesi öğrencilerinin sosyo ekonomik düzeyi Başkent Üniversitesine göre daha düşük olup mezuniyet sonrasında genellikle kamuda ya da özel sektörde ücretli Sosyal Hizmet Uzmanı (SHU) (kamudaki kadro karşılığı "Sosyal Çalışmacı"dır) olarak istihdam edilmektedirler. Bu çalışmada yer alan öğrenciler de Ankara Üniversitesi öğrencileri gibi ücretsiz devlet liselerinde okumaktadırlar ve ailelerinin sosyo ekonomik düzeyinin diğer özel liselere göre daha düşük olmasının benzer sonuca yol açtığı düşünülebilir. Bu sonuç Koç ve Sağlam (2008, s.5) tarafından hemşirelik mesleği ile ilgili yapılan çalışma sonucundan farklılık göstermektedir. Belirtilen çalışmada lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili bilgileri büyük oranda (%86,1) olumlu yöndedir. Bunun nedeni olarak toplumda sosyal hizmet mesleğinin tanınma oranının hemşirelik mesleğine göre daha düşük olması ve öğrencilerin sosyal hizmet mesleğiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları düşünülebilir.

Ki-kare analizlerine göre meslekle ilgili olumu düşünmeye sahip olanlar olmayanlara göre ($\chi^2= 27,931$, $p=0,000$) daha fazla sosyal hizmet bölümünü tercih etmeyi düşünmektedirler. Başka bir ifade ile edindikleri bilgi sonucu sosyal hizmetle ilgili düşünceleri olumlu yönde gelişmeyen öğrenciler bölümü tercih etmeyi düşünmemektedirler. Bununla birlikte sosyal hizmet mesleği hakkında olumlu bilgi sahibi olanların mesleği tercih etme oranının azımsanamayacak düzeyde (%56,6) olduğu görülmektedir.

Hangi cinsiyetin sosyal hizmet mesleğinde daha başarılı olabileceğine dair soruya öğrencilerin çoğunluğu (%71,6) fark etmez yanıtı verirken, %23,8'i kadınların, %4,7'si erkeklerin daha başarılı olacağını ifade etmiştir (Tablo 1). Bunu destekleyen sonuç Koç ve Sağlam'ın (2008,s.5) çalışmalarında elde edilmiş, öğrencilerin yarısından fazlası (%61,0) hemşireliği her iki cinsiyetin de yapabileceği bir meslek olarak belirtmişlerdir. Ancak Ki-Kare sonuçlarına göre anlamlı olarak kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre ($\chi^2= 32,240$, $p=0,000$) üniversiteye giriş sınavında bölümü tercih edeceklerini ifade etmişlerdir. Benzer olarak Koç ve Sağlam'ın (2008, s.8) çalışma sonuçlarına göre kadın öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme isteği erkek öğrencilerden daha fazladır. Ayrıca kadın öğrenciler anlamlı olarak erkek öğrencilere göre sosyal hizmet mesleğinde kadınların daha başarılı olacaklarını ($\chi^2= 14,743$, $p=0,001$) belirtmişlerdir. Bunda toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak yardım mesleklerinin daha çok kadınlara uygun olduğu algısının etkisi olduğu düşünülebilir.

Sosyal hizmet mesleğinin toplumdaki imajının düşük olduğunu belirtenlerin oranı (%59,6) daha yüksektir (Tablo 1). Demirebilek vd. (2016, s. 1050) tarafından yapılan çalışmada bunun tersi sonuç elde edilmiştir. Buna göre Ankara Üniversitesi öğrencilerinin %50,8'i, başkent Üniversitesi öğrencilerinin %86,5'i sosyal hizmet mesleğine yeterli değer verildiğini düşünmektedirler. Bu çalışmada araştırmaya katılanların henüz lise öğrencisi olmaları nedeniyle meslekle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarının etkili olduğu düşünülebilir. Çalışmada ki kare analizine göre mesleğin toplum-

daki imajının düşük olduğunu düşünenler düşünmeyenlere göre anlamlı bir şekilde ($\chi^2= 42,030$, $p=0,000$) sosyal hizmet mesleğini seçmeyi düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç bir mesleği tercih etmede toplumsal imajın önemini vurgulamaktadır. Buna karşılık çoğunluğu aynı oranda (%59,6) sosyal hizmeti geleceğin meslekleri arasında görmektedirler (Tablo 1). Bulgulara göre sosyal hizmeti geleceğin mesleği olarak görenlerin ($\chi^2= 73,557$, $p=0,000$) sosyal hizmet bölümünü tercih etme oranları daha yüksektir. Bu sonuç Demirbilek vd. (2016, s. 1050) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla uyumludur. Bahsekonu çalışmada hem Ankara Üniversitesi (%67,2) hem de Başkent Üniversitesi (%89,2) sosyal hizmet bölümü son sınıf öğrencileri, sosyal hizmeti geleceğin meslekleri arasında görmektedirler. Yine Demirbilek vd. (2015, s.298) tarafından yapılan sosyal hizmet bölümü birinci sınıf öğrencilerinin bölümü tercih etme konulu başka bir çalışmada da elede edilmiş olup, öğrencilerin yarısından biraz fazlası (%51, 5) sosyal hizmeti geleceğin popüler meslekleri arasında olması nedeniyle tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bölümü sosyal hizmet uzmanlarının gelirlerinin orta düzeyde (%80,4) olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuç Demirbilek vd. (2015, s.298) ve Demirbilek vd. (2016, s.1051) tarafından yapılan iki çalışmanın sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Bahse konu çalışmalarda sosyal hizmet eğitimi alan öğrenciler mesleğin gelir düzeyini yeterli ya da yüksek olarak değerlendirmektedirler. Bu durum lise ve üniversite öğrencilerinin gelirin yeterliliği konusundaki algılarındaki görelilik ile açıklanabilir.

Öğrencilerin büyük bölümü (%74,2) okullarında kariyer günleri düzenlenmediğini belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık 1/3'ü (%25,8) okullarında meslekleri tanıtıcı kariyer günleri düzenlediğini ifade ederken, çok daha küçük bir oranda (%5,3) düzenlenen kariyer günlerinde sosyal hizmet bölümünün tanıtıldığını ifade etmişlerdir. Diğer bir ifade ile %94,7'si bölümün tanıtılmadığını belirtmiştir (Tablo 1). Kariyer günleri düzenlenen okullarda, kariyer günleri düzenlenmeyenlere göre ($\chi^2=8,054$; $p=0.005$) rehberlik servisi tarafından yönlendirilen meslekler arasında daha fazla sosyal hizmet bulunmaktadır. Özyürek ve Kılıç-Atıcı (2002, s.38) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin meslek tercihlerini belirleyen faktörlerin başında sınıf ve ders öğretmenleri gelmektedir. Benzer olarak Çınar'ın (2011, s.56) çalışmasında da okul rehberlerinin yönlendirmeleri öğrencilerin tercihlerini etkilemektedir. Hamamcı, Bacanlı ve Doğan'ın (2013, s.295) çalışmalarında da öğrencilerin mesleki karar vermelerinde okuldaki öğretmenlerin etkileri olduğu sonucu elde edilmiştir. Sosyal hizmet öğrencileri de kariyer seçimlerini lisede danışmanların ya da aile ve arkadaşlarca verilen sosyal hizmetlerin etkisiyle yapmaktadırlar (Hanson ve McCullagh, 1995, p.28). Benzer sonuç Demirbilek vd. (2015, s. 298; 2016, s.1050) tarafından yapılan çalışmalarda da elde edilmiştir. Buna göre sosyal hizmet bölümünü öğretmen (%39,4), yakın çevre tavsiyesi (%34,3) ve aile bireylerinin tavsiyesi (%23,2) ile seçenlerin oranı Demirbilek vd. 2016 yılındaki çalışma sonuçlarına göre daha düşüktür. Buna göre öğrencilerden Ankara Üniversitesinde olanlar %82, Başkent Üniversitesinde olanlar %72,9 ile bölümü tavsiye üzerine seçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum mesleğin her geçen yıl toplum, aile ve öğretmenler tarafından daha fazla tanınmasıyla açıklanabilir.

Okullarında kariyer günleri düzenlenenlerin tamamına yakın bölümü (%94,7) sosyal hizmet bölümünün tanıtılmadığını belirtmiştir (Tablo 1). Ki-kare sonuçlarına göre rehberlik servisleri tarafından yönlendirilen meslekler arasında sosyal hizmetin yer almadığı okullarda bölümü tercih edecek lise öğrencilerinin oranı, rehberlik servisi tarafından yönlendirilen meslekler arasında sosyal hizmetin olduğu okullara göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür ($\chi^2=29,667$; $p=0.000$). Başka bir ifade ile rehberlik servisi tarafından sosyal hizmete yönlendirme yapılmayan okullardaki öğrenciler bölümü seçmeyi düşünmemektedirler. Kıyak (2006, s. 10) tarafından genel lisede okuyan öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen faktörler konusunda yapılan bir çalışmada öğrencilerin büyük bölümü (%81) meslek tanıtımlarının meslek seçimini etkilediğini belirtmişlerdir. Okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilere bireysel olarak ya da grup düzeyinde kariyer danışmanlığı hizmetleri verilmekle (Kıyak, 2006, s.80) birlikte Özyürek ve Kılıç-Atıcı (2002, s.40) tarafından yapılan çalışmada meslek seçimi konusunda öğrencilerin okul danışmanlarından yeterince yararlanamadıkları sonucu elde edilmiştir.

Kariyer günleri düzenlenen okullardaki öğrenciler, kariyer günleri düzenlenmeyen okullardaki öğrencilerden daha fazla sosyal hizmet bölümüyle ilgili bilgiye sahip olup ($\chi^2= 6,477$, $p=0,011$) sosyal hizmetle ilgili düşünceleri olumlu yönde ($\chi^2= 4,592$, $p=0,032$) gelişmiştir. Benzer şekilde kariyer günlerinde sosyal hizmet bölümünün/mesleğinin tanıtıldığı okullardaki öğrenciler anlamlı olarak mesleğin tanıtılmadığı okullardaki öğrencilere oranla daha fazla sosyal hizmet bilgisine sahiptirler ($\chi^2= 11,972$, $p=0,001$) ve sosyal hizmetle ilgili düşünceleri olumlu yönde ($\chi^2= 6,328$, $p=0,012$) gelişmiştir.

Kariyer günlerinde sosyal hizmet mesleğinin tanıtıldığı okullarda rehberlik servisinin yönlendirdiği meslekler arasında sosyal hizmet daha fazla yer almaktadır ($\chi^2= 10,233$, $p=0,001$). Buna göre; rehberlik servisinin yönlendirdiği meslekler arasında sosyal hizmet mesleğinin olmaması ve kariyer günlerinde sosyal hizmet bölümünün tanıtılmaması mesleğe ilişkin bilgi sahibi olmayı ve üniversiteye girişte bölümü tercih etmeyi olumsuz etkilemektedir. Bu sonucu destekleyen

bir çalışma Çınar (2011, s.50) tarafından lise öğrencilerinin meslek seçimiyle ilgili yapılan bir araştırmada elde edilmiştir. Buna göre öğrencilerin tercih öncesinde okul rehberlik servisinden aldıkları yönlendirme tercihlerindeki olgunluk düzeyini anlamlı olarak etkilemektedir. Benzer şekilde Vurucu (2010, s.82) ile Hamamcı, Bacanlı ve Doğan (2013, s.291) tarafından yapılan bir çalışmada okul rehber öğretmenlerinin, diğer öğretmenlerin ve okul idari personelinin öğrencilerin meslek seçiminde etkili olduğu sonuçları elde edilmiştir. Yapılan farklı çalışmaların benzer sonuç vermesi lise öğrencilerinin meslek seçiminde rehberlik öğretmenleri başta olmak üzere diğer öğretmenlerin etkisinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin büyük bölümü (%69,8) üniversiteye girişte sosyal hizmet bölümünü tercih etmeyi düşünmediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 1). Öğrencilerin sosyal hizmet mesleğini tercih etmeme nedenleri arasında en yüksek oranda (%21,6) toplumda değeri anlaşılmamış bir meslek olması yer almaktadır. Onu toplumdaki imajının düşük olması (%16,0), stresli bir meslek olması ve aile yaşamını etkilemesi (%11,1) izlemektedir (Tablo 2). Türkiye’de yapılan çalışmalar arasında benzer bir sonuç Demirbilek vd. (2016, s.1051) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Buna göre sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören Ankara Üniversitesi öğrencilerinin %54,1’i, Başkent Üniversitesi öğrencilerinin %83,8’i sosyal hizmetin Türkiye’de yeteri kadar gelişmediğini; her iki üniversite öğrencilerinin %70’e yakını sosyal hizmetin zor ve yorucu bir meslek olduğunu belirtmişlerdir. Dünyada ise benzer sonuç Zeng, Cheung, Leung ve He (2015) tarafından Çin’deki sosyal hizmet mezunlarının kariyer seçimleriyle ilgili yapılan çalışmada elde edilmiştir. Buna göre mezun olan sosyal hizmet uzmanlarının düşük ücret, belirsiz gelecek, sosyal hizmete bağlılık duymama, sosyal hizmetin diğer meslek elemanlarınca da yapılabileceği inancı, mesleki değerlere uymada güçlük, uygulama becerilerindeki eksiklik, bölgecilik, zor ve stresli çalışma koşulları, aile ve meslektaş desteği eksikliği nedenleriyle mesleği kariyer olarak devam ettirmekte isteksiz oldukları ortaya konulmuştur. Kıyak (2006, s.12) tarafından yapılan genel lisede okuyanların meslek seçimini etkileyen faktörler konulu çalışmada, lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin öncelik sıralamasında iş güvencesi, insanlara faydalı olma, sosyal güvence şartları, kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş önlere yer almıştır. Yine Demirbilek vd. (2015, s.298) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre sosyal hizmet bölümü birinci sınıfta okuyan öğrencilerin bölümü seçme nedenleri arasında en fazla iş bulma kolaylığı (%79,8) gelmektedir. Bunu sırayla mesleğin insana yardım odaklı olması (%63,6), toplumda mesleğe ihtiyaç olması (%54,5), bölümün kişilik özelliklerine uygun olması (%52,5), bölümün ilgi alanlarına girmesi (%56,6), asıl istedikleri bölüme yakın olması (%51,5), üniversiteye giriş puanının bu bölüme yetmesi (%36,4) ve gelir düzeyinin yüksek olması (%37,4) izlemektedir. Belli bir meslek edineceği üniversitede belli bir bölümü seçen öğrenci aynı zamanda çalışma koşullarını ve kazancını da tercih etmiş olmaktadır (Kuzgun, 1994, s.53).

Çalışmamız sonuçlarıyla uyumlu olarak literatürde bir mesleği tercih etmeme nedenlerinin ortak yönleri arasında iş yükü, sorumluluğun ve stresin fazla olması, mesleğin çalışma koşullarının zor olması, toplumsal imajının düşük olması gibi nedenlerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bireylerin meslek seçimi yaparken teknolojik gelişmelere uygun olarak gelişen ve yükselen değer olarak kabul edilen meslekleri tercih etme eğiliminde olmaları (Başkal, 2009, s. 21) düşünülebilir. Ek olarak genelci sosyal hizmet uygulaması pratisyen hekimlik uygulamasının bir benzeridir. Bir pratisyen hekim çok çeşitli tıbbi problemle baş etmek üzere eğitim alırken benzer şekilde bir sosyal hizmet uzmanı da çok çeşitli psiko-sosyal ve toplumsal sorunla baş etmek üzere eğitim alır (Zastrow, 2014, s.6). Bu da mesleğin sınırlarının geniş olması ve bundan kaynaklı olarak SHU için mesleğin zor ve iş yükünün fazla olması sorununu beraberinde getirmektedir. Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin mesleği seçmeme düşüncesinin bir nedeni olarak değerlendirilebilir.

Çalışma sonuçlarına göre çevresinde tanıdığı bir SHU olan öğrencilerin oranı oldukça düşüktür (%16,9). Başka bir ifade ile büyük bölümünün (%83,1) çevresinde tanıdığı bir SHU tanıdığı yoktur. Ki kare analizine göre çevrelerinde SHU tanıdığı olanlar olmayanlara göre anlamlı bir şekilde ($\chi^2= 6,123, p=0,013$) daha fazla üniversiteye giriş sınavında sosyal hizmet bölümünü tercih etmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlar hemşirelik mesleği ile ilgili sonuçlarda da elde edilmiş olup, çevresinde hemşire tanıdığı olanlar daha fazla hemşirelik mesleğini seçmeyi düşünmektedirler (Koç ve Sağlam, 2008, s.8; Eskimez, Öztunç ve Alparslan, 2008, s.63).

Tablo 1. Sosyal Hizmet Mesleği Hakkındaki Düşünceler (n=450)

	Sayı	%
Sosyal Hizmet Mesleğiyle İlgili Bilginin Olup Olmaması		
Bilgim Var	169	37,6
Bilgim Yok	281	62,4
Hizmetle İlgili Edinilen Bilgiler Sonucu Düşüncelerin Gelişme Yönü		
Olumlu Yönde Gelişti	172	38,2

	Sayı	%
Olumsuz Yönde Gelişti	278	61,8
Sosyal Hizmet Mesleğinde Hangi Cinsiyetin Daha Başarılı Olacağına Dair Düşünce		
Kadın	107	23,8
Erkek	21	4,7
Fark Etmez	322	71,6
Sosyal Hizmet Uzmanı Olarak Çalışan Kişiler ya da Tanıdık Olup Olmaması		
Var	76	16,9
Yok	374	83,1
Sosyal Hizmet Mesleğinin Toplumda İmajı		
Yüksek	182	40,4
Düşük	268	59,6
Sosyal Hizmet Mesleğini Geleceğin Meslekleri Arasında Görüp Görmeme		
Evet	268	59,6
Hayır	182	40,4
Sosyal Hizmet Uzmanlarının Gelir Düzeylerine Ait Düşünce		
Düşük	55	12,2
Orta	362	80,4
Yüksek	33	7,3
Okulda Öğretmenler ya da Rehberlik Servisinin Yönlendirdiği Meslekler Arasında Sosyal Hizmet Olup Olmadığı		
Evet	118	26,2
Hayır	332	73,8
Okulda Meslekleri Tanıtıcı Kariyer Günleri Düzenlenip Düzenlenmediği		
Düzenlendi	116	25,8
Düzenlenmedi	334	74,2
Kariyer Günlerinde Sosyal Hizmet Bölümünün Tanıtılıp Tanıtılmadığı		
Tanıtıldı	24	5,3
Tanıtılmadı	426	94,7
Üniversiteye Girişte Sosyal Hizmet Bölümünün Tercih Edilip Edilmeyeceği		
Evet	136	30,2
Hayır	314	69,8

Çalışma sonuçlarına göre sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilgilere en fazla (%17,6) okuldan ve aileden (%9,3) ulaşılmaktadır (Tablo 2). Koç ve Sağlam (2008, s.8) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin hemşirelik mesleği ile ilgili bilgileri en fazla çevreden (%60,6) sonra okuldan (%25,5) ve aileden (%13,9) aldıkları bulunmuştur. Ulaş ve diğerleri (2017, s.448) tarafından özel liselerde okuyan öğrencilerin meslek seçimiyle ilgili yapılan çalışma sonucuna göre öğrencilerin yaklaşık yarısı (%50,8) meslek seçiminde psikolojik danışmandan yardım almaktadır. Bu oran bu çalışmanın sonuçları ve Koç ve Sağlam'ın (2008, s.8) çalışmasından çıkan orandan daha fazladır. Bunda özel liselerdeki psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenlerinin öğrenci sayılarının göreceli olarak az olması ve bireysel danışmanlık için daha fazla zaman ayırmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Benzer olarak Özyürek ve Kılıç-Atıcı (2002, s.40) tarafından yapılan çalışmada meslek seçimi konusunda öğrencilerin okul danışmanlarından yeterince yararlanamadıkları sonucu elde edilmiş ve bunun nedeni olarak okul danışmanlarının mesleki rehberlik etkinliklerini kalabalık gruplarla yürütmek zorunda olmaları gösterilmiştir.

Öğrencilerin sosyal hizmet mesleğini nasıl tanımladıklarına bakıldığında, ilk sırada yardıma muhtaç olan kişilere yardımcı olan bir meslek (%32,0) yer alırken, onu insanların yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışan bir meslek (%30,9), sorunlu gruplarla çalışan bir meslek (%30,0) ve insan sevgisi, fedakârlık ve hoşgörü gerektiren bir meslek (%22,0) izlenmektedir (Tablo 2). Bu sonuçlar Demirbilek vd. (2015, s.298) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla da uyumludur. Bahsekonu çalışmada öğrencilerin %63,6'sı sosyal hizmeti insana yardım odaklı bir meslek olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yine Demirbilek vd. (2016, s.1051) tarafından yapılan çalışmada da sosyal hizmet bölümü öğrencileri mesleği zor ve yorucu olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlar bir yardım mesleği olan sosyal hizmetle uyumlu görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal hizmet bölümünü tercih etme nedenleri arasında büyük bir farkla ilk sırayı (%23,6) insanları sevmeleri ve onlara yardım etmek istekleri almaktadır (Tablo 2). Bunu destekleyen bir sonuç Hanson ve McCullagh (1995,

s.28) tarafından 746 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan bir araştırmada elde edilmiştir. Buna göre özgecilik (alturizm) öğrencilerin bölümü seçmelerinde mihenk taşı olmaktadır. Meslek seçmeye motive eden faktörlerden biri de “diğerlerine hizmet”tir. Çalışmada iş olanakları, çalışma koşulları, ücret gibi kişisel faktörler daha az önemli olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda Erbay ve Sevin (2013, ,s.38) tarafından yapılan çalışma da da sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin %44,6’sı mesleki yaşamda mesleki haz ve doyumunu diğer faktörlerden daha öncelikli olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışma ve diğer çalışmalarda bölümü seçme nedenleri sosyal hizmetin tanımıyla eşleşmektedir. Sosyal hizmet, sosyal işlevselliği artırmak, kapasiteyi yenilemek, güçlendirmek ve istenen amaçlara toplumsal koşulları yaratmak üzere bireylere, gruplara, ailelere ve topluluklara yardımcı kapsayan mesleki bir çalışmadır (Zastrow, 2014, s. 6). Sosyal hizmet gibi insana yardım odaklı mesleklerden olan hemşirelikle ilgili araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenciler hemşirelik mesleğini en fazla insanları ve onlara yardım etmeyi, sağlık alanını ve hemşireliği sevdiği için tercih etmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir (Eskimez, Öztunç ve Alparlan, 2008, s. 65; Koç ve Sağlam, 2008, 6). Ancak Demirbilek vd. (2015, s.298) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin sosyal hizmet bölümünü seçme nedenlerinde “iş bulma kolaylığı” %79,8 ile birinci sırada yer almaktadır. Bunda Kamu Personeli seçme Sınavına katılan mezun sayısının sürekli artış göstermesi ve istihdama katılmadaki güçlüklerin etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 2. Meslek Bilgisi, Tanımı ve Tercihi (n=450)

	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Sosyal Hizmet Mesleğine İlişkin Bilgilere Nereden Ulaşıldığı				
Aileden	42	9,3	408	90,7
Okuldan	79	17,6	371	82,4
Akrabalardan	13	2,9	437	97,1
Sosyal hizmet eğitimi veren bir kişiden	14	3,1	436	96,9
Sosyal hizmet eğitimi alan bir kişiden	15	3,3	435	96,7
Sosyal hizmet uzmanı olan bir kişiden	8	1,8	442	98,2
Diğer	24	5,3	-	-
Sosyal Hizmet Mesleğinin Nasıl Tanımlandığı				
Yardıma muhtaç olan kişilere yardımcı olan bir meslek	144	32,0	306	68,0
İnsanların yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışan bir meslek	139	30,9	311	69,1
Kişi, aile, grup ve toplumla çalışan bir meslek	83	18,4	367	81,6
İnsan sevgisi, fedakârlık ve hoşgörü gerektiren bir meslek	99	22,0	351	78,0
Etkili iletişim kurmayı gerektiren bir meslek	76	16,9	274	83,1
Sorunlu gruplarla çalışan bir meslek	14	3,1	436	96,9
Hepsi	135	30,0	315	70,0
Diğer	1	0,2	-	-
Sosyal Hizmet Bölümünü Tercih Etme Nedenleri				
İnsanları sevdiğim ve onlara yardım etmek istediğim için	106	23,6	344	76,4
Sosyal hizmet mesleğini sevdiğim ve ilgi duyduğum için	25	5,6	425	94,4
İş bulma imkânı kolay olduğu için	18	4,0	432	96,0
Anne-baba ve öğretmenlerim önerdiği ve ısrar ettiği için	2	0,4	448	99,6
İstedğim bölümü kazanamayıp açıkta kalmak istemediğim için	25	5,6	425	94,4
Sosyal Hizmet Bölümünü Tercih Etmeme Nedenleri				
Mesleğin çalışma koşullarının zor olması	31	6,9	419	93,1
Toplumsal imajının düşük olması	72	16,0	378	84,0
Çalışma ortamından hoşlanmadığım için	48	10,7	402	89,3
Toplumda değeri anlaşılammış bir meslek olduğu için	97	21,6	353	78,4
İş yükü ve sorumluluğu fazla olduğu için	43	9,6	407	90,4
Stresli bir meslek olması ve aile yaşamını etkilemesi	50	11,1	400	88,9
Diğer	72	16,0	-	-

4. Sonuç

Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin büyük bölümü kadındır ve eşit ağırlıklı bölümlerde okumaktadırlar. Öğrencilerin yarısından fazlasının sosyal hizmet mesleğiyle ilgili bilgisi yoktur. Bilgisi olanların da meslekle ilgili düşünceleri olumsuz yönde gelişmiştir. Büyük bölümünün okullarında kariyer günleri düzenlenmemiş olup, yine büyük bölümünün okullarında öğretmenler ya da rehberlik servisinin yönlendirdiği meslekler arasında sosyal hizmet yer almamaktadır. Ayrıca çok büyük bir bölümünün okullarında sosyal hizmet mesleği tanıtılmamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun çevrelerinde tanıdıkları bir SHU yoktur. Sosyal hizmetle ilgili bilgisi olanlar bu bilgiyi en fazla okuldan edinmişlerdir. Öğrencilerin yarısından fazlası sosyal hizmeti geleceğin meslekleri arasında görmekte, yine yarısından fazlası mesleğin toplumdaki imajını düşük bulmaktadır. Sosyal hizmeti en fazla yardıma muhtaç kişilere yardımcı olan ve insanların yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışan bir meslek olarak tanımlamaktadırlar. Üniversiteye girişte sosyal hizmeti tercih edeceğini belirtenlerin oranı düşüktür. Bölümü tercih etme nedeni en fazla insan sevgisi ve onlara yardım etme isteği iken, tercih etmeme nedenleri arasında toplumda değeri anlaşılmamış bir meslek olması, toplumdaki imajının düşük olması, iş yükü ve sorumluluğun fazla olması, stresli bir meslek olması ve aile yaşamını etkilemesi yer almaktadır.

Kariyer günleri düzenlenmeyen, sosyal hizmet bölümünün tanıtılmadığı, öğretmen ya da rehberlik servisi tarafından sosyal hizmete yönlendirme yapılmayan okullardaki öğrencilerle; sosyal hizmet bölümüyle/mesleğiyle ilgili bilgisi olmayan, sosyal hizmetin toplumdaki imajını düşük gören, sosyal hizmeti geleceğin mesleği olarak görmeyen öğrencilerin bölümü seçmeyi düşünmedikleri görülmüştür.

Meslek secimi sürecinde gençlerin etkin ve doğru karar verebilmelerini belirleyen faktörler arasında bireyin kişiliği, geleceğini nasıl kurguladığı, ailesi ve ailesinin beklentileri, yükseköğretim sınavında aldığı puan, sosyoekonomik koşulları, üniversitelerinin gelişmişliği, mesleğin çekiciliği gibi faktörler yer almaktadır (Çiftçi, Bülbül, Bayar Muluk, Çamur Duyan, Yılmaz, 2011, s.159). Bu faktörlerin lise öğrencileri açısından belirlenmesi hem öğrencilere yapılacak kariyer danışmanlığı etkinliklerinin planlanmasında hem de üniversite ve bölümlerin kendilerini geliştirme konusundaki planlarında etkili olabilir (Ulaş vd., 2017, s.443).

Bu çalışmanın sonuçlarına göre lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler arasında meslek hakkında bilgi sahibi olma, okullarda meslekleri tanıtıcı kariyer günleri düzenlenmesi, okullardaki öğretmen/rehber öğretmenlerin yönlendirmede bulunması, mesleğin toplumsal imajı ve geleceğin mesleği olduğu düşüncesi, iş yükü ve sorumluluğun fazla olması gibi nedenler yer almaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın bulgularına dayalı önerilere aşağıda yer verilmiştir.

5. Öneriler

- Liselerde kariyer günleri yapılmasına yönelik müfredatta düzenleme yapılması ve sosyal hizmet bölümünü/mesleğini tanıtıcı etkinlikler düzenlenmesi,
- Türkiye'deki üniversitelerde bulunan Sosyal Hizmet Bölümleri, Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı işbirliğiyle öğretmenlere, rehberlik servisi elemanlarına ve öğrencilere dönük bölümü/mesleği tanıtıcı programlar düzenlenmesi,
- Kitle iletişim araçları ile sosyal hizmet mesleği hakkında bilgilendirme yapılması,
- Mesleğin toplumdaki imajını yükseltici çalışmalar yapılması yerinde olacaktır.

6. Kaynakça

- Akıntuğ, Y., ve Birol, C. (2011). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı analiz (Comparative analysis of vocational maturity and decision making strategies of high school students). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 01-12.
- Aziz, A. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri. 9. Basım. Ankara: Nobel.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi (Relationships between career decision making difficulties and irrational beliefs about career choice). *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), 86-95.
- Başkal, S. (2009). Anadolu, fen ve genel liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Muğla ili örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E, Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş., Demirel F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. 22. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çınar, Ç. (2011). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının önemi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Endüstri Psikolojisi Programı.

- Çiftçi, G.E., Bülbül, S.F., Bayar Muluk, N., Çamur Duyan, G., & Yılmaz A. (2011) Sağlık Bilimleri Fakültesini tercih eden öğrencilerin üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler (Kırıkkale Üniversitesi Örneği) (Factors in Selecting a University and Career among Students Studying in the Faculty of Health Sciences (Kırıkkale University). *J Kartal TR*, 22(3), 151-160. Doi: 0.5505/jkartaltr.2011.98704.
- Demirbilek, M.; Çakar, P.; Özcanı H.; Önal, B.; Ünal, F.; Ünal, B. (2015). Sosyal hizmet bölümü birinci sınıf öğrencilerini, n bölümü tercih etme nedenleri. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015: Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamasının 50.Yılı: İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek Bil-diri Özetleri Kitabı içinde. 26-28 Kasım 2015, Manisa. S.298-299.
- Demirbilek, M.; Özdemirhan, S.; Yiğit, M.; Özdemir, L.; Yüksel, H.; Özdemir, Ö. (2016). Sosyal hizmet son sınıf öğrencilerinin eğitimleriyle ilgili görüşleri ve mesleki beklentileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*.2(3):1044-1058.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No:16.
- Erbay, E.; Sevin, Ç. (2103). Hacettepe Üniversitesi sosyal hizmet 4. Sınıf öğrencilerinin eğitim süreçlerine ve gelecekteki meslek yaşamlarına ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 25-39.
- Eskimez, Z., Öztunç, G., ve Alparıslan, N. (2008). Lise son sınıfta okuyan kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri (Opinions of last year high school girls about nursing). *Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 58-67.
- Hamamcı,Z., Bacanlı, F., ve Doğan, H. (2013). İlköğretim ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi (The investigation of factors influencing on students’ career and educational decisions of students). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Electronic Journal of Social Sciences)*, 12(44), 284-299.
- Hanson, J.G. ve Mc Cukkagh, J.G. (1995). Career choice factors for BSW students: A 10-year perspective. *Journal of Social Work Education*, 31(1), 28-37.
- Kıyak, S. (2006). Genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koç, Z. ve Sağlam, Z. (2008). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri ve mesleği seçme durumlarının belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 12(3),1-11.
- Korkut Owen, F., Kepir, D., Özdemir S., Ulaş, Ö., ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri .*Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Koroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turizm Rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma (Determination of the relationship between occupational choice and personality traits: An investigation on Tourism Guiding Students). *Süleyman Demirel İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Journal of Suleyman Demirel University The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences)*, 19(2), 137-157.
- Kulaksızoğlu, A. (2015). *Ergenlik Psikolojisi*. 17. Basım, Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (1994). Çağdaş insanın en önemli kararı: meslek seçimi. *Bilim Teknik Dergisi*, (325),50-54.
- Malakcioğlu, C. (2009). Affective temperament and other factors as influences on vocational choice in a group of senior year high school adolescents in Turkey: a descriptive, cross-sectional field study (Duyuşsal mizaç ve diğer faktörlerin Türkiye’deki bir grup lise son sınıf öğrencisi ergenin meslek seçimine etkileri: bir betimleyici, kesitsel alan çalışması). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Olcaı, A. ve Düzgün M. (2016). Turizm eğitimi gören öğrencilerin meslek seçimlerinin kariyer çapaları ile uygunluğunun değerlendirilmesi (Assessment of compatibility of occupation choices of students receiving tourism training and their career anchors). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3),1127-1148.
- Özyürek, R. ve Kılıç-Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(17), 33-42.
- Sarıkaya, T., ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2),393-423.
- Seçer, B. ve Çınar, E. (2011). Bireycilik ve yeni kariyer yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi*,18(2), 49-62.
- Sencer, M. ve Irmak, Y. (1984). Toplum bilimlerinde yöntem. 1. Baskı. İstanbul: Say Yay.
- Ulaş, Ö., Demirtaş-Zorbaz, S., Dinçel, E.F., Çifiliz-Kınay,G. ve Coştur, R. (2017). Özel okullarda öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 441-456.
- Vurucu, F. (2010). Meslek Lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Yıldız, S. (2001). Kişilik ve meslek seçimi arasındaki ilişki ve bir uygulama. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Anabilim Dalı. Bursa.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal Hizmete giriş*. 2. Baskı. Yay. Yönt. Bülent Özçelik. Ankara:Nika.
- Zeng, S., Cheung, M., Leung, P. ve He, E. (2015). Voices from Social Work Graduates in China: Reasons for not choosing Social Work as a career. *Social Work*. 61(1), 69-78. doi: 10.1093/sw/swv051.